

POPODNEVA

Poslednji dan u Tajpeju. Penjem se stepenicama u kafe na prvom spratu poznate čajdžinice,¹ svetle prostorije velikih prozora. U regalima knjige i kutije sa čajevima. Ne ugledam novinarku odmah, ona mi maše. Poručila je čaj i sendviče.

Kaže mi da je tri godine studirala u Hajdelbergu, bio je to lep period, tamo je upoznala svog muža. Postavlja inteligentna pitanja, ali sam ja dekoncentrisan, bilo je previše čitanja, predavanja, prijema i intervjuja poslednjih dana. Vazduh je vlažan, odeća se lepi za telo. Izvinjavam joj se, naprosto sam strašno umoran. Ona me pogleda, ostavlja svoj bločić u tašnu i isključuje mobilni kojim je snimala intervju. Stavlja mi ruku na podlakticu i nasmeši se. „Pokazaću vam nešto ako želite”, izgovara i ustaje. Hoću da platim, ali mi ona ne dopušta.

Na ulici ide ispred mene, jedva uspevam da je pratim u mnoštvu ljudi. Pod kolo-nadama se prodaje suvo voće, cveće, začini, meso i riba. Glasno je i tesno, miriše na pr-žene škampe i tofu supu. Prolazimo pored majušnih uličnih kafea, dućana, apoteka sa biljkama i korenjem. Ona se zaustavlja. „Ovo je hram Šjahai”, kaže, „ovaj bog je zaštitnik našeg grada.” Hram je mala građevina ukleštena između dva stambena bloka.

Unutra je još zagušljivije i vrelije, tesne prostorije pune su ljudi, svuda su nebro-jene statue božanstava u svilenim odorama, mračna basnolika bića i jedan konj od bronzne.

Novinarka mi daje tri mirišljava štapića da ih pripalim na sveću. Klanja se ispred „cara nebesa”, pa mi pokazuje jednu malu statuu. „Ovo ovde nije nikakvo božanstvo, nego čovek”, kaže. Za vreme japanske okupacije krao je od bogatih i novac davao siromašni-ma, tajvanski Robin Hud. Potom prilazi statui malog crnog ćelavog muškarca duge bra-de i u zlatnom ogrtaču. „Ovo je Ju Lao, bog ljubavi. Zbog njega su svi ovde”. Bog izgleda prijateljski. Klanjamo mu se. Dobijam komadić kolača i gutljaj svetog čaja, a na kraju mi novinarka daje tanak crveni končić.

Vraćamo se na ulicu. Kažem kako ništa nisam razumeo. Novinarka se smeje, pa mi priča priču od pre hiljadu godina o mladiću koji je tražio ženu spram sebe i nijednu nije našao. Jedne noći, kada je ne mogavši da zaspi izašao da se prošeta, ugledao je starca koji je pri svetlosti mesečine čitao neku knjigu. Mladić je radoznalo zavirio starcu preko ra-mena, ali nije mogao da odgonetne ni jedno jedino slovo. Starac je rekao da je to čarobna knjiga u kojoj su prikazani svi brakovi na svetu. Mladić nije poverovao u to, te je stari iz svoje torbe izvukao jednu crvenu nit. Svaki čovek, rekao je starac, od svog rođenja pove-zan je jednom takvom niti sa drugim ljudskim bićem, koliko god živeli udaljeni jedno od drugog. Njihova sudbina je od početka određena. A sve ove niti su iscrtane u njegovoj

¹ ASW Tea House. (Prim. prev.)

knjizi. Mladić je naravno odmah hteo da zna kim će se oženiti. Stari se nasmejavao, rekavši da će mu pokazati njegovu ženu ako baš toliko želi, ali da mu to neće biti ni od kakve koristi.

Sledećeg dana njih dvojica su zajedno otišla na gradsku tržnicu. „Tamo”, rekao je starac i pokazao jednu slepu, ružnu i siromašnu ženu koja je na tezgi prodavala povrće. Pored nje se igralo dvogodišnje dete. „Ova devojčica će za četrnaest godina postati tvoja žena”, rekao je starac. Mladić je bio zaprepašćen. Bio je imućan i obrazovan, nije hteo da se oženi iz siromašne kuće, već da ima lepu ženu svog ranga. Naredio je slugi da ubije devojčicu. Čak i pre hiljadu godina, bila je to strašna zapovest. Sluga je oklevao. Ranio je dete samo po čelu, pustio nož da padne i pobeгаа.

Četrnaest godina kasnije guverner provincije dao je svoju kćer onom mladiću za ženu. Bio je to srećan brak. Žena je uvek nosila cvet na čelu.

„Slutite”, kaže novinarka, „da je ona bila ono dete koje je sluga tog čoveka ozledio. Devojčica zapravo nije bila kćerka one prodavačice, već je poticala iz bogate kuće. Njeni roditelji behu umrli, a stara piljarka je samo pazila na nju. Guverner je usvojio devojčicu. Starac pod mesečinom proslavio se kao bog ljubavi i dan-danas mu se svaki Tajvanac moli da mu podari supružnika”. Ponovo se nasmejala. „Pišite o tome”, rekla je.

Zahvaljujem joj na priči i popodnevu i još jednom se izvinjavam zbog svog umora. Ona kaže da nema veze, ima već dovoljno materijala za dobar članak. Treba da sačuvam crveni končić u svojoj torbi i da pazim na njega, ne bih li nekad ponovo mogao doći ovamo sa darom za boga ljubavi Ju Laoa.

Na putu ka hotelu počinje kiša. Ulica isparava, nebo je sad zeleno i žuto. U hotelu pakujem kofer, silazim i sedam u lobi da sačekam vozača do aerodroma. Američki braćni par se svađa za susednim stolom. On viče na nju kako uvek sve zaboravlja i gubi, sad je čak ostavila njegovu akten-tašnu u taksiju, nije on bre ovde da bi se zabavljao, već mora da radi, on stvarno više ne može da podnese njenu glupost. Dok viče, lice mu se crveni, a žena gleda u pod i ništa ne odgovara. On je sve bešnji i glasniji. Prilazim im i pitam ih gde je Tajpej 101, čuveni neboder, zaštitni znak grada. Čovek začuti, začuđeno me pogleda, pa mi objašnjava kako da dođem do njega. Naručujem kafu i vodu za sve troje, postavljajući muškarcu brojna pitanja, kako to već turisti čine, sve dok moj vozač ne stigne.

U avionu razmišljam o novinarki, ljutitom muškarcu i o knjizi boga ljubavi u kojoj su iscertane sve crvene niti. Gete u „Srodstvu po izboru” piše da su sva užad engleske kraljevske flote ispredena tako da kroz njih prolazi jedna crvena nit, „koja se ne može izvući a da se sve ne razdreši”.

Odjednom, sve je ponovo tu: Njujork, vrela sala, ona. Bilo je to na jednom dosadnom prijemu na kraju konferencije o međunarodnom pravu u hotelu „Plaza” u južnom delu Central parka. Pozvali su me da bih govorio o književnosti i pravu. Organizator je to nazvao nešto kao „kulturni program”, i naravno da to nikoga nije zanimalo.

Stari hotel „Plaza” je već odavno bio izgubio svoj sjaj. Donald Tramp ga je svoje-
vremeno bio kupio i u njemu se venčao, pripadao je Indijcima, Arapima i Kinezima, a sve
dobre sobe sa pogledom na Central park bile su sada vlasnički stanovi. Turisti bi nakrat-
ko ušli sa ulice da bi slikali veliki kristalni luster i staklenu kupolu. Ništa više nije pod-
sećalo na to da je Alfred Hičkok sa Kerijem Grantom snimao u baru, da su se Truman
Kapote i Gor Vidal ovde sastajali na ručku i da se Ficdžeraldov *Veliki Getsbi* odigravao u
jednom od apartmana: „Soba je bila prostrana i zagušljiva i, mada je već bilo četiri sata,
otvaranjem prozora samo nas je zapahnula toplina koja je dopirala od grmlja iz parka.”²
A pošto je bilo prevruće i previše im je bilo svega, svađali su se, sve dok Džej Getsbi mir-
no nije rekao Tomu Bjuhananu: „Tvoja žena te ne voli. Nije te nikada ni volela. Ona voli
mene”³. To i jeste i nije bilo tačno, voljena je isuviše slaba, niti njen muž može da zausta-
vi vreme niti Getsbi da ga vrati. Život je na kraju samo omama, Getsbijevi snovi tonu,
„negde tamo u ogromnoj tmini iza grada, gde se tamna polja zemlje talasaju pod pokro-
vom noći.”⁴

Ovde, u ovom hotelu u Njujorku dvadesetih godina, proživeo je Skot Ficdžerald
svoje najbolje godine. Kasnije je izgubio sve, žena mu je morala u nervnu kliniku, pre-
komerno je pio, postao depresivan, brak mu se raspao. Jedanaest godina pre smrti sve
njegove knjige donosile su mu godišnji prihod od svega 31,77 dolara, od toga *Veliki Getsbi*
5,10 dolara. Ficdžerald je umro u četrdeset četvrtoj godini, iznuren i propao. Njegova
žena je izgorela u požaru u jednoj psihijatrijskoj ustanovi osam godina kasnije. Ali tada,
kada je u Njujorku imao dvadeset tri godine i sijao sjajem genija, njegove pripovetke su
nosile naslove poput „Dijamant veliki kao Ric”. U jednom pismu Ficdžerald Hemingvej
piše da bi posle Skotove smrti njegovu jetru trebalo preneti u Princeton, ali njegovo srce
u „Plazu”.

Na prijemu u hotelu nosila je usku haljinu od sirove svile, oker na mekoj svetlosti
popodneva. Zvonko se smejala među muškarcima koji su je okruživali. I dan-danas se
sećam svake slike, njenog vrata sa tankom plavom venom ispod svetle kože, sjaja njene
biserne ogrlice. Bila je stariji partner u kancelariji koja je organizovala ovo dešavanje i
pozvala me je zato što je volela moje knjige. Prišla je mom stolu i onda smo čitavo popod-
ne pričali kao da smo sami. Kada je htela da pođe, ispratio sam je do izlaza ogrnuvši joj
svoj sako preko ramena jer se smrzavala. Napolju se već bilo smračilo, svetleli su izlozi,
restorani, automobili i ulične svetiljke. Okrenula se. „Verujem da sve radite kako treba”,
kazala je. To je jedina rečenica koje se još uvek sećam.

Mnogo kasnije, svaki put kada bismo leteli zajedno, držala me je za ruku pri po-
letanju i sletanju. Pritom ništa ne bi rekla, samo bi stavila svoju ruku na moju i zatvori-
la oči. Na to mislim sada dok letim nazad za Evropu.

² Ficdžerald, F. S. (2013). *Veliki Getsbi*. (Lazar Macura, prev.). Podgorica: Nova knjiga.
(Prim. prev.)

³ Isto. (Prim. prev.)

⁴ Isto. (Prim. prev.)

U ime dobrote i ljubavi, čovek ne sme dopustiti smrti da vlada njegovim mislima.⁵ To je jedina rečenica u *Čarobnom bregu* Tomasa Mana koja je odštampana kurzivom. Rečenica je bez objašnjenja, budući da za nju nema objašnjenja, kao što za život i nastavak života nema objašnjenja. Izgovarao sam je sebi naglas toliko godina, sve dok od nje nije ostao samo ritam, zvuk i uverenje. I sada, nakon toliko vremena, naiđu nekad popodneva u kojima ne vidim više ništa drugo oko sebe kada prođem pored kafea u kome smo bili zajedno.

(S nemačkog prevela Jelena Todorović Lazić)

⁵ Man, T. (1954). *Čarobni breg*. (Miloš Đorđević, Nikola Polovina, prev.). Beograd: Prosveta. (Prim. prev.)